

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Харківське обласне історико-археологічне товариство

Наукова конференція-презентація
Проблеми дослідження і охорони культурно-історичної спадщини України.
Підсумки польових досліджень 2017 року

24 листопада 2017 р. у Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна (приміщення Музею археології університету) відбудеться наукова конференція-презентація «Проблеми дослідження і охорони культурно-історичної спадщини України. Підсумки польових досліджень 2017 року». Метою форуму є інформування наукової громадськості про дослідження цього року, скеровані на вивчення пам'яток археології та сприяння охороні культурно-історичної спадщини, а також популяризація знань з археології, історії, краєзнавства.

О 15:30 в Музеї археології університету відбудеться відкриття виставки знахідок, здобутих в результаті робіт археологічних експедицій під час польового сезону 2017 р. Виставка триватиме до 30 грудня 2017 р.

У роботі конференції-презентації візьмуть участь науковці, які представляють усі науково-дослідні центри м. Харкова, що займаються питаннями вивчення і охорони археологічних пам'яток як на території Слобожанщини, так і сусідніх областей. Тематика доповідей охоплює проблеми, пов'язані з дослідженням археологічних пам'яток від палеоліту до пізнього середньовіччя.

Сніжко І. А., Бабенко Л. І. (Харківський історичний музей). Пізньопалеолітична експедиція Харківського історичного музею імені М. Ф. Сумцова

На стоянці біля с. Кам'янка 2017 року було досліджено 24 кв. м периферійної південної ділянки. Знахідки представлені нуклеусами, сколами їх формування та підживлення, відщепами, пластинками, мікропластинками. Знаряддя із вторинною обробкою представлені різцями, кінцевим скребком, фрагментами мікропластинок з притупленим краєм. На дослідженій площі знахідки утворюють кілька невиразних скупчень. Стоянка датується часом близько 15 тис. років тому і належить до кола епіграветських пам'яток.

В роботі експедиції брали участь вихованці археологічного гуртка ХПДЮТ.

Пеляшенко К. Ю. (Харківський історичний музей). Археологічні дослідження Циркунівського городища

2017 року археологічна експедиція Харківського історичного музею імені М. Ф. Сумцова продовжила дослідження городища скіфського часу біля с. Циркуни. Розкопки велися в центрі другого двору пам'ятки, на якій була розкрита площа 234 кв. м. Особливістю цієї ділянки є незначна кількість господарських об'єктів і слабо насичений артефактами культурний шар, що є характерним для центральних частин багатьох лісостепових городищ скіфського часу.

Задніков С. А., Шрамко І. Б. (ХНУ імені В. Н. Каразіна). Скіфська археологічна експедиція

2017 року було продовжено дослідження Західного укріплення Більського городища скіфської доби. У розкопі виявлена господарська яма та речовий матеріал, характерний для середньоскіфського часу. Серед чисельних знахідок слід відмітити бронзову бляшку із зображенням хижака та залізне вістря стріли, нетипової для скіфської культури.

Проведені спільні з історико-культурним заповідником «Більськ» розкопки поселення ранньскіфського часу, розташованого за межами Великого укріплення. Знайдені виразні матеріали VII ст. до н. е.

Шрамко І. Б., Задніков С. А. (ХНУ імені В. Н. Каразіна). **Скіфська археологічна експедиція**

2017 року продовжені роботи у некрополі Скоробір, в окрузі Більського городища. Досліджено два кургани. У першому, парному, похованні були знайдені рідкісні предмети з металу, кістки та рогу. Окремі з них є унікальними та не мають аналогів, деякі вперше віднайдено на археологічних пам'ятках Дніпровського лівобережжя, певні речі взагалі не були раніше відомі на території Північного Причорномор'я. Привертають увагу золоті прикраси гориту, бронзові пояси та рогове блюдо. Відкриті комплекси датовані першою чвертю V ст. до н. е., проте окремі знахідки звичайні для другої половини – кінця VI ст. до н. е.

Окатенко В. М. (ДП ОАСУ «Слобідська археологічна служба»). **Розкопки кургану № 4 Дуншовської групи Люботинського могильника скіфського часу**

Восени 2017 р. експедицією був розкопаний курган № 4 раніше не досліджуваної Дуншовської групи Люботинського могильника. Насип кургану (висота — 0.9; діаметр — 30 м) був частково зруйнований приватною забудовою. Під ним зафіксовано наземну споруду зі впущеною у ґрунт основою квадратної форми (4.0 × 4.0 м) у вигляді «П»-подібної канавки для вертикальних стовпів часточної конструкції стін. З фронтального боку вона була оформлена 3-ма стовпами. Курган пограбований ще в давнину. У його заповненні виявлені уламки ліпного посуду скіфського часу (черпак, горщик, миска) і фрагменти мілетської світлоглиняної амфори. Судячи зі знахідок, дата кургану — не пізніше кінця VII ст. до н. е.

Окатенко В. М. (ДП ОАСУ «Слобідська археологічна служба»). **Розкопки кургану № 1 доби бронзи біля с. Настеньківка Краснокутського р-ну Харківської обл.**

Влітку поточного року експедиція провела охоронні дослідження кургану № 1 біля с. Настеньківка у басейні р. Ворскла. Насип в результаті щорічної оранки практично не фіксувався на місцевості. Щоб виокремити його від розташованих поруч відвалів майдану(-ів?) було здійснено повітряну зйомку з дрона і проведено наземне лазерне сканування поверхні пам'яток. Під самим насипом було досліджено 9 поховань небіжчиків (в скорченому стані, на лівому боці, головою на схід) з ліпними горщиками (8 шт.). Усі поховання можна віднести до зрубно-культурно-історичної спільноти, а саме, бережнівсько-маївської культури.

Любичев М. В., Мизгін К. В., Шультце Е., Варачова К. Г., Філатов Д. О. (ХНУ імені В. Н. Каразіна). **Дослідження Германно-Слов'янської археологічної експедиції**

У польовому сезоні 2017 р. Германно-Слов'янська археологічна експедиція ХНУ імені В. Н. Каразіна разом із Євразійським відділом Німецького археологічного інституту продовжувала спільні дослідження пам'яток пізньоримського часу на території Харківської області. Дослідження відбувалися на черняхівських поселенні та могильнику Війтенки-I і могильнику Зачепилівка (розкопки), а також на території Валківського району (розвідка). На поселенні Війтенки I було досліджено залишки двох наземних об'єктів; в культурному шарі знайдені численні фрагменти гончарної кераміки, амфор римського часу, вироби з кістки, глини та металів. На могильнику Війтенки вивчено 9 поховань: 4 інгумації та 5 кремацій (загальна кількість поховань на могильнику на сьогодні складає 224). Інвентар поховань містив гончарні посудини, прикраси та деталі одягу та ін. Найбільш цікавим був інвентар

поховань 213 та 223, частково представлений на виставці. На могильнику Зачепилівка, який є однією із найпівденніших черняхівських пам'яток у дніпро-донецькому лісостепу, було досліджено два поховання (кремації) (поховання № 40 та 41). Розвідки на території Валківського району принесли відкриття 6 поселень бронзової доби, одне поселення доримського залізного часу, одне поселення ранньоримського часу та 10 нових поселень пізньоримського часу.

Аксьонов В. С. (Харківський історичний музей), **Скирда В. В.** (ХНУ імені В. Н. Каразіна). **Дослідження катакомбного могильника біля с. Верхній Салтів**

Середньовічна експедиція Харківського історичного музею імені М. Ф. Сумцова разом зі студентами історичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна проводила роботи на Верхньо-Салтівському катакомбному могильнику. Було досліджено 6 катакомб (№ 137–142) та одне поховання у ґрунтовій ямі (№ 144). В похованнях знайдено 442 предмети матеріальної культури середньовічних алан (прикраси, посуд, елементи одягу).

Аксьонов В. С. (Харківський історичний музей). **Дослідження могильника салтівської культури біля с. Металівка**

Середньовічна експедиція Харківського історичного музею імені М. Ф. Сумцова продовжувала дослідження ґрунтового ранньосередньовічного могильника біля с. Металівка. Було розкопано 4 поховання (№ 530–533), одне з яких належало воїну-вершнику. З поховань вилучено 116 предметів матеріальної культури праболгарського населення салтівської культури.

Колода В. В. (ХНПУ ім. Г. С. Сковороди). **Середньовічна експедиція Харківського національного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди**

Основні дослідження проводилися на городищі в с. Мохнач Зміївського району. Досліджено 803 кв. м. Культурний шар містив відкладення переважно салтівської археологічної культури (середина VIII—середина X ст.). З 9 виявлених комплексів вивчено 8. Всі вони датуються кінцем I тис. н. е.: житло, наземна господарська будівля, 2 зернові ями, льох і 4 господарські ями.

Лаптєв О. О. (ДП ОАСУ «Слобідська археологічна служба»). **Дослідження Бочковського могильника салтівської культури**

В польовому сезоні 2017 р. роботи велись в північній частині некрополя. Досліджено ділянку площею 230 кв. м (загальна розкрита площа складає 686 кв. м), виявлено 9 комплексів, з яких досліджено 5 (№ 17–21): вони розташовувалися в шаховому порядку в два ряди. Поховання є ґрунтовими інгумаціями, в яких небіжчики покладені на спині головами в західному напрямі. Інвентар складається з посуду різних типів, ножів. В похованні 18 окрім ножа виявлено залишки колчану з 3 стрілами, уламки фібули-кресала.

Квітковський В. І. (КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» ХОР). **Свистун Г. Є.** (ДП ОАСУ «Слобідська археологічна служба»). **Роботи Слобожанської ранньосередньовічної експедиції та Сіверськодонецької експедиції**

Силами об'єднаної експедиції було проведено розвідувальні роботи в межах Чугуївського та Печенізького районів.

Основну увагу було приділено Кицівському поселенню біля одноіменного села Печенізького району та його околиці. Було здійснено шурфування поселення. Один з шурфів було розширено у розкоп 1. Під час робіт виявлені матеріали: бронзового віку, початку I тис. н. е., пеньківської та салтово-маяцької культур, слобожанського часу.

Окрім робіт на поселенні було оглянуто й Кицівське городище, та зроблений розріз його валу.

На селищі П'ятницьке-I були проведені рятувальні дослідження в межах розкопу 3, де було докопане житло 8, більша частина якого була досліджена 2011 р.

Юрченко А. В. (Художньо-меморіальний музей І. Ю. Рєпіна). Спільна експедиція Слобідської археологічної служби та Художньо-меморіального музею І. Ю. Рєпіна м. Чугуїв

Експедиція досліджувала пам'ятки Чугуївського району. Участь брали студенти ХНУ імені В. Н. Каразіна і учасники гуртка «Археологічне краєзнавство» Чугуївського ЦТК. Обстежено кремаційний могильник салтівської культури Кочеток-Берізка, де вдалося дослідити одне поховання. Здійснено дослідження багаточасового поселення Кочеток-ВУВГ. Також проведено розвідки вздовж р. Велика Бабка і околиць сел. Кочеток. Досліджено багаточасове поселення в с. Тетліга. Весь зібраний матеріал передано до Художньо-меморіального музею І. Ю. Рєпіна.

Голубєва І. В. (ДП ОАСУ «Слобідська археологічна служба»). Археологічні дослідження Цареборисівської фортеці

Розкопки Цареборисівської фортеці кін. XVI—XVII ст. цього року проводились у вигляді всеукраїнського археологічного табору Національної скаутської організації України Пласт. До участі у експедиції долучились також інші організації, спонсори та Ізюмська райдержадміністрація. Дослідженням передувала аерофотозйомка. Розкоп розташований у північно-західній частині дитинцю фортеці, неподалік від фортифікаційної системи. Зафіксовано рештки допоміжних фортифікаційних споруд із характерними матеріальними залишками.

Голубєва І. В. (ДП ОАСУ «Слобідська археологічна служба»). Рятівні розкопки фортець козацької доби у Харківській області

У сезоні 2017 р. ДП ОАСУ «Слобожанська археологічна служба» проводилися рятівні археологічні дослідження в історичному центрі м. Богодухова та на посаді Харківської фортеці.

Площа і форма розкопів були обумовлені конфігурацією необхідних для будівництва котлованів, існуючими будівлями, заляганням комунікацій і мереж. Культурний шар був перекритий сучасним будівельним сміттям.

Результатом розкопок було наукове вивчення матеріальної культури мешканців Харківського посаду та м. Богодухова XVIII ст.

Детальніша інформація про конференцію-презентацію на сайті ХОІАТ
<http://khiao.wordpress.com/>